

beweging tot een andere uitkomst zou hebben geleid? Misschien, maar dat veronderstelt ook dat de nieuwe leiders voldoende gewicht hadden om die rol op zich te nemen. En daarvan was men niet overtuigd in Nederlandse kringen; te meer daar het in de praktijk niet moeilijk bleek het radicale nationalisme in te dammen.

J. van Goor

R. van der Ham, H. Pars, J. E. van der Putten, *Het groote park. Een tuin op het zuiden. Geschiedenis van het Zuiderpark 1908-1998* ([Voorburg]: 'De nieuwe Haagsche', [1998], 322 blz., f69,-, ISBN 90 72766 49 2).

Het boek is uitgegeven ter gelegenheid van de renovatie van het Haagse Zuiderpark en van het 750-jarig bestaan van Den Haag. De schrijvers willen aantonen dat het Zuiderpark cultureel erfgoed is. Daarom zijn de eerste twee hoofdstukken gewijd aan de geschiedenis van de aanleg van parken en de geschiedenis van het 'volkspark' in het algemeen. Beide stukken zijn technisch van aard — er wordt uitgebreid beschreven hoe deze parken er in verschillende steden in de loop van de geschiedenis hebben uitgezien — en derhalve zal niet iedereen zich geroepen voelen, deze inleidende gedeelten (tezamen 66 bladzijden) te lezen.

In de volgende hoofdstukken wordt de geschiedenis van het Zuiderpark belicht. Helaas is dit opnieuw een vooral technische benadering, aan de 'gewone' Hagenaar, geïnteresseerd in allerlei wetenswaardigheden over het park, niet besteed. Weinigen zal het overzicht van alle in 1956 aanwezige heesters en bomen van begin tot eind blijven boeien: het is een droge opsomming van in totaal 307 planten!

Het derde hoofdstuk — 'Den Haag wil een modern park' — is gebaseerd op de scriptie van Maria Leenheer: 'Het Zuiderpark, een volkspark'. Het is gewijd aan de ontwerpen en ontwerpers van het Zuiderpark. De schrijver gebruikt wel erg vaak woorden als 'misschien' en 'mogelijkerwijs', maar desondanks wordt goed duidelijk wat er allemaal vooraf is gegaan aan de realisatie van het park.

De architect Berlage krijgt in 1908 de opdracht, een ontwerp te maken voor de uitbreiding van Den Haag. In zijn ontwerp neemt hij een groot park op in het zuidwesten van de stad. Voordat de gemeenteraad in 1923 goedkeuring gaf voor de aanleg van het park, zijn er verschillende ontwerpen geweest, van een ontwerp voor een stadspark via een romantisch ontwerp tot een nieuw-architectonisch ontwerp.

Pas in 1921 wordt begonnen met de aanleg van sportvelden, de aanleg van het echte park begint in 1923 en duurt tot 1937. Al tijdens de aanleg kunnen de omwonenden het park bezoeken, want in 1931 wordt het gedeeltelijk opengesteld. Het zwembad is al sinds 1925 open. Vanaf 1927 wordt de aanleg uitgevoerd in het kader van de werkverschaffing. Pas tegen de Tweede Wereldoorlog begint het Zuiderpark op een echt park te lijken.

In het vijfde hoofdstuk wordt onder andere een korte opsomming gegeven per 'onderdeel' van het park: sportvelden, zwembad, openluchttheater enzovoort. Helaas springt de schrijver soms van de hak op de tak. De beschrijving van de zwemtoernooien in het Zuiderbad wordt afgesloten met de mededeling dat in 1949 het zwembad een rekening van tweehonderd gulden kreeg voor het vullen van bloembakken.

Het park is de Tweede Wereldoorlog goed doorgekomen; de jonge beplanting was niet bruikbaar als brandhout. In de jaren zeventig groeit echter de welvaart en kunnen de Haagse stedelingen hun vertier ook buiten hun stad — en land — zoeken. En ook mede door de vergrijzing van de omliggende woonwijken neemt het bezoekersaantal af. Het begin van de verloedering is een

feit. Maar in de jaren tachtig willen de woningbouwverenigingen het verval van hun woningen tegengaan. In het kader van deze stadsvernieuwing wordt ook het Zuiderpark onder handen genomen.

Het laatste hoofdstuk besteedt aandacht aan wat er allemaal komt kijken bij een renovatie. Ook in dit hoofdstuk wordt snel duidelijk dat het boek niet is bestemd voor de doorsnee Hagenaar. De titel van de eerste paragraaf zal velen afschrikken: 'Vernieuwing van parkelementen die tot de hoofdstructuur van het park behoren'. Ook de gebruikte terminologie wijst op een uiterst specifieke doelgroep: '...solitaire groepen van bloeiende bomen en heesters en bodembedekkende beplanting'. Of wat te denken van 'Uitgangspunt is het behoud van de dendrologisch interessante collectie met verbetering van de groei-omstandigheden en met inachtneming van het natuurstreefbeeld van het oudere stadsbostype'. Al met al is dit een — wellicht—interessant boek voor tuinarchitecten en dendrologen.

M. A. de Winter

P. Faasse, *Zuiver om de wetenschap. De Akademie en haar levenswetenschappelijke instituten* (Bijdragen tot de geschiedenis van de Koninklijke Nederlandse akademie van wetenschappen IV; Amsterdam: Koninklijke Nederlandse akademie van wetenschappen, 1999, 281 blz., f59,-, ISBN 90 6984 243 2).

Dit boek is een deel van een groter project dat beoogt de geschiedenis van de KNAW te beschrijven. In het kader van dit project heeft Faasse de levenswetenschappelijke instituten van de Akademie aan een onderzoek onderworpen. Het gaat om een viertal instituten die op verschillende tijdstippen en om verschillende redenen door de Akademie werden opgericht of onder haar vleugels terechtkwamen: het Nederlandse instituut voor hersenonderzoek (1909), het Nederlands instituut voor ontwikkelingsbiologie, voorheen Hubrechtlaboratorium (1916), het Centraal bureau voor schimmelcultures (1920), en het Nederlands instituut voor oecologisch onderzoek, in 1992 ontstaan uit een fusie van drie eerdere, in de jaren vijftig in het leven geroepen ecologische instituten. Al met al een nogal heterogene collectie instellingen die de onderzoekster hier in de maag kreeg gesplitst, en de vraag was natuurlijk hoe hiervan een samenhangende, en liefst ook nog wetenschappelijke, geschiedenis viel te schrijven.

Faasse concentreert zich op wat de instituten gemeenschappelijk hebben: de band met de moederorganisatie. Het boek is dus meer een geschiedenis van de KNAW in haar handelen jegens enkele van haar instituten, dan van die instituten zelf. Centraal staat de rol die de Akademie zich toekende als hoedster van het zuiver wetenschappelijk onderzoek. 'Zuiver' wil zeggen dat vraagstelling en onderzoeksobject slechts werden bepaald door wat wetenschappelijk interessant was, niet vanuit direct nut of verwijderd maatschappelijk belang. Vooral onderzoek dat in de bestaande verhoudingen onvoldoende ruimte kreeg, was voorwerp van zorg. De eerste drie instituten werden opgezet om wetenschappelijke verzamelingen op te richten of veilig te stellen — hersenweefsel, schimmels en embryo's. Het onderhouden van deze collecties werd gezien als een vorm van service aan de wetenschappelijke gemeenschap. Toen evenwel in de loop van de tijd de belangstelling van onderzoekers verschoof en er vanuit de wetenschappelijke wereld steeds minder vraag kwam naar hersencoupees of embryo's, betekende dat niet het eind van Hubrechtlaboratorium of herseninstituut. Hun bestaan werd nu niet meer gerechtvaardigd op grond van dienstverlening, maar vanwege de eigen onderzoekstraditie. De Akademie wierp zich op als hoedster van intellectueel kapitaal.

De ecologische instituten werden in de jaren vijftig vanuit een soortgelijke achtergrond opgericht. Er bestond in Nederland geen duidelijke bedding voor zuiver ecologisch onderzoek,